

SOBOTNA PRILOGA

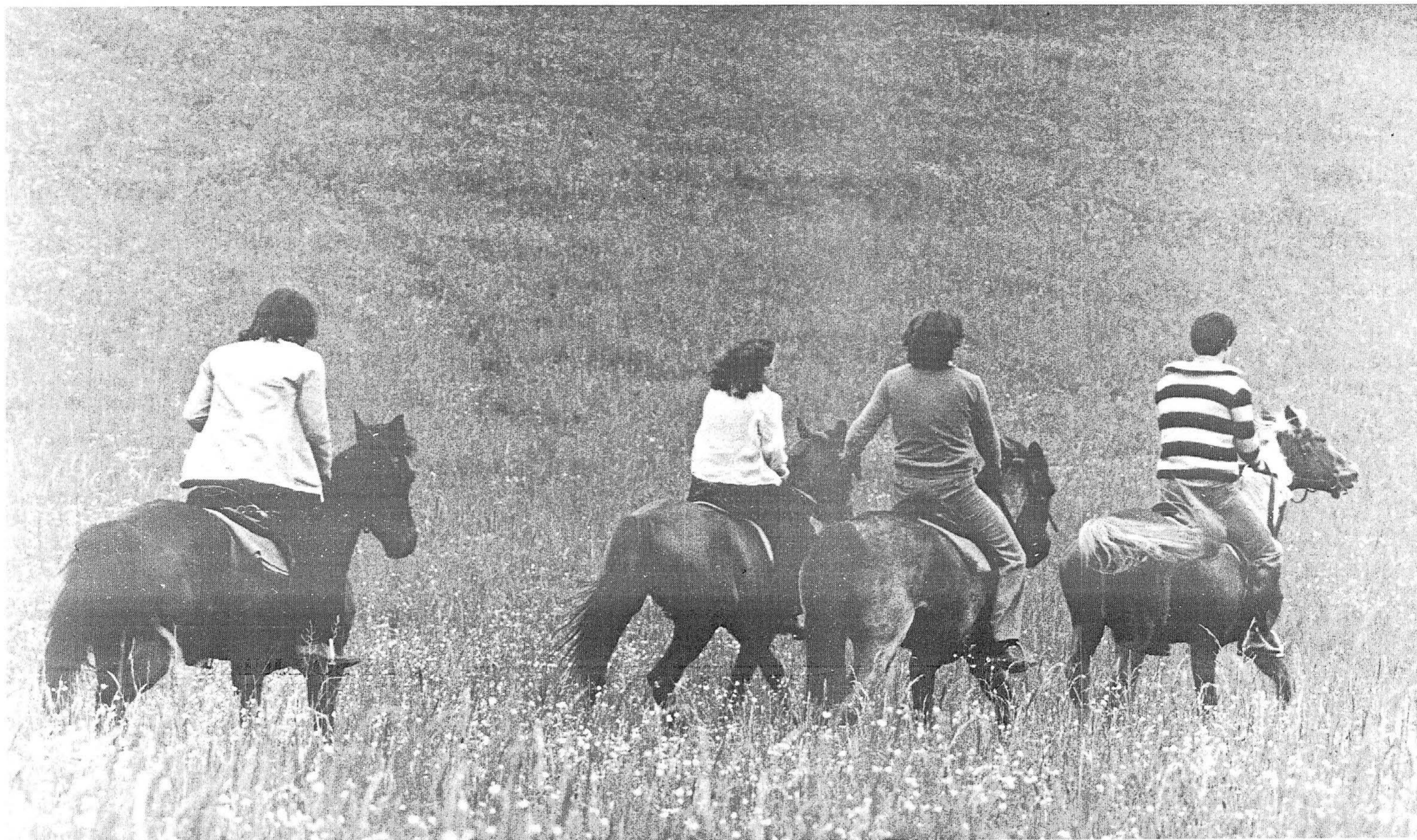

Foto: Igor Mladic

V devetem krogu

Ko so na začetku zdaj že davnih šestdesetih let »predali namenu« poslopje slovenske ljudske skupščine, je bilo tudi nekaj zgražanja zavoljo preveč modernistične arhitekture, predvsem pa so šli v nos bronasti »nagci« na pročelju. Zdaj prav ta napol socrealistična nagota učinkuje nekako postmodernistično, vendar bi bilo v duhu schwartzbartovske ere zanimivo doklesati še kakšen impresiven napis. Na primer: *Lasciate ognj speranza voi che entrate* (vi, ki vstopate, odpoveste se vsakemu upanju).

Dogajanje v slovenskem parlamentu kajpak ne sega do kolen Dantejevi Divini commedii, vendar utegne imeti postopoma enake usodne posledice: deveti krog pekla, kamor se približujemo v gospodarskem, političnem in socialnem smislu. Takšni časi so najprimernejši za moraliziranje vseh vrst in tako bi v tem duhu lahko potrkali na vest poslancev, češ kaj pa poštenje in zdrava pamet?! Vendar bi bilo to brez haska, saj so nedvomno vsi do zadnjega prepričani, da je njihovo početje ena sama racionalnost in doslednost. Na zadnjem zasedanju parlamenta so nekateri Demosovi poslanci to lepo povedali: ni so, da izpolnijo obljube volivcem, in nikomur nič mar, če so se medtem na glavo obrnile vse zgodovinske okoliščine.

Vendar (tokrat) nimamo nobenih pripombk tako imenovanih desnic; ravnala je po pričakovanjih in to je navsezadnje kvaliteta, ki v politiki tudi nekaj velja. Če malce razmislimo, s podaljševanjem Peterleove vladavine celo po neki spreobrnjeni logiki vnaša v slovenski politični prostor svojevrstno stabilnost; s Peterleom vsaj vemo, pri čem smo. In naposled nam desnica tudi ponuja dokaz, da smo se na zadnjih volitvah smotno odločili: če je mogla odbiti že toliko napadov herojev slovenske pomladi in tehnokratske revolucije, in to ob izdatni podpori medijev, je nedvomno večja politike.

Tega pa verjetno ne bi mogli trditvi za tako imenovani sredinski blok, ki je tudi na zadnjem zasedanju parlamenta naskakoval obzide oblasti kot kakšna srednjeveška voj-

ska, razkropljena in neorganizirana. Pri tem posebej pade v oči strategija liberalnih demokratov, od katerih bi pričakovali veliko domišljije, prožnosti in inventivnosti, dejansko pa so glede na pravila politične igre ravnali okorno, šablonsko in v končni posledici nespametno. Če se že niso mogli sporazumeti z demokrati glede skupnega kandidata, bi morali vsaj »za pokušino« podpreti Igorja Bavčarja, ki bi z njihovimi glasovi nedvomno dobil potrebno večino. Spekulacija, da bo Janez Drnovšku uspelo tisto, kar ni Bavčarju, se namreč utegne klavno podreti, saj se do naslednje konstruktivne nezaupnice lahko zgodi še nekoliko stvari (na primer odstopi nekaterih ministrov), poleg tega pa prav nič ne zagotavlja, da bodo poslanci iz skupine 4+1 podprli Drnovška. Zamera oziroma maščevanje sicer ne sodita v »uradna« pravila politične igre, vendar sta realiteta, ki sta pogosto usodno (pre)usmerjali zgodovinska dogajanja.

Kakorkoli že, liberalni demokrati dajejo po ženiitvi z Drnovškom vtis evforičnosti, kot da so nekakšna stranka par excellence, ki ji prav nič ne more preprečiti poti na Olimp. Tako so na zadnjem zasedanju parlamenta vrgali, da se bodo naposled prav nadnje zgrnili očitki, da se gredo politikanstvo, ki mu ni prav nič mar za »nacionalne interese«. Bavčarjev program se namreč le v nepomembnih podrobnostih razlikuje od Drnovškovega (kar oba priznavata) in čemu potemtakem ne podpreti istomišljenika, če imamo vsi pred očmi predvsem obče dobro?! Ali pa je (tudi) pri njih prevladalo prepričanje, da so sedanje mizerne gospodarske in socialne okoliščine izjemna prilžnost, da se stranka za daljše obdobje urdi v sedlu oblasti in da pečat neki epochi? Takšno miselnost bi lahko potmenovali s »fundamentalističnim liberalizmom«, ki se po svoji notranji logiki pravzaprav ne razlikuje od ideološke bojevitosti na levi in desni strani.

Seveda je treba razsojati, ali je stranka s tem izpričala nezrelost, prepustiti predvsem volivcem, vsekakor pa nas je utrdila v prepri-

čanju, da je slovenska parlamentarna demokracija še vedno v embrionalnem stanju in da jo čaka še mnogo let adolescence. Čeprav se počutimo, kot da imamo epicenter Evrope in Zahoda že »na muhi«, so nam prav televizijski prenosi s Subičeve svojevrstna šola, ki nas nenehno opominja, da ne skodi prava mera skromnosti in skepticizma. Toda naš parlament je širokopotezen: ne zanimajo ga »decimalke«, ki so usodne za cene masla, mleka, kruha, temveč še vedno živi v nekakšni zgodovini z veliko začetnico.

Tudi to, da nam naši parlamentarni zastopniki vseh barv slikajo najrazličnejše črne scenarije, če bo Peterle obdržal oblast, če se bodo vrnili »tardeči« ali če se bo zgodilo karkoli drugega, potrjuje, da se na Subičevi nikakor ne morejo izživiti iz »velikih zgodovinskih tem«. Navaden davkoplačevalec pa se dobro zaveda, da se odslej ne bo zgodilo nič več posebno pomembnega, toda pri tem ga ne vodi toliko zaupanje v trdnost tolarja in političnih institucij domovine, kolikor vera v neki občji politični red, ki bo prej ali slej tudi Slovenijo prisilil k zdravi pameti. Z drugimi besedami: slovenska politična, gospodarska in socialna kriza se preprosto ne more poglobljati v nedogled, saj na tem koščku stare celine (na vso srečo?) vendarle nismo docela suvereni, temveč moramo upoštevati tudi neka splošna pravila, odvisni smo od »dobre volje« vevsel, finančne širokosrčnosti držav, ki so naše pokroviteljice, itd.

Dogajanja na slovenski politični sceni so torej vendarle vpeta v neke širše procese, ki bodo čedalje bolj preprečevali, da bi Slovenija silila »nekam po svoje«, v črni, rdeči, rumeni ali kakršenkoliže fundamentalizem. Spomnimo se samo, kako občutljivo smo se odzvali na domnevno nezadovoljstvo oficijalne Nemčije zavoljo političnih blokad pri nas, ki preprečujejo normalizacijo gospodarskih in socialnih procesov. To pomeni, da ne živimo samo v strahu, kdaj nas bo pobil nasprotnik in nas tako napol pri zavesti pokristjanil ali zaprisegel v rdečo internacionalo, temveč se tudi oziramo čez

ramo in poskušamo ugotoviti, kaj o vsem meni občinstvo.

Če gledamo na obravnavana dogajanja v tem kontekstu, moramo tudi celotno peterletovsko osončje z vsemi konstruktivnimi nezaupnicami, interpelacijami itd. prestaviti v neke realne okvire, torej zunaj zgodovine z veliko začetnico. Sosednja Italija, recimo, je preživela že nekoliko parlamentarnih kriz, skandalov, zarot in bogvedi česa še, navzlic temu pa se je že zavoljo učinka vztrajnosti v minulih desetletjih gibala dokaj premočrno; pri Sloveniji je vztrajnostni moment neprimerno manjši, vendar smo dolžni priznati, da nas tokovi nesejo v bolj ali manj pravo smer. Čeprav je vlada (verjetno) nesposobna in čeprav je na prvi pogled vse narobe, se v kriznih okoliščinah, ki vendarle ne dosegajo razmer Balkana ali Vzhodne Evrope, ves čas nekaj revolucionarja. Z drugimi besedami: politiki sicer pisikajo vsak po svoje, a vlak gre le naprej.

Seveda s povedanim ne izpričujemo sprjaznenosti s klavnostjo slovenskega parlamenta in njegove učinkovitosti; bolj gre za vero v demokratični in razvojni naboj, ki ga premore »kolektivna psiha« neke družbe in pri kateri ni nujno, da se zrcalno odraža v strankarski in vladni koloristiki. Nobena vlada, Peterleova, Bavčarjeva, Drnovškova ali Toplakova, no ne mogla mimo to stalnice, ki je vsekakor največja »primerjalna prednost« Slovenije. Koprsko pristanišče, recimo, je socrealistično leporečje razglašalo za okno v svet, toda naš resnični adut je v tem pogledu predvsem samonikla, »avtohtona« civilna družba, ki ostaja trden korektiv politike.

Večina naših zablod izhaja iz prepričanja, da bi moral biti parlament nekakšno oficijalno utelešenje civilne družbe, predvsem pa njenih pozitivnih atributov. Od tod so mnoga razočaranja zavoljo »nepoštenosti«, »nedostodnosti«, »politikantstva« poslanske garniture, ki zastopa naše interese, ki jih se podžigajo primerjave z nekdanjimi »televizijskimi« zasedanji jugoslovanskega cekaja. Toda spomniti se je treba, da je

tedaj vsaj slovensko javno mnenje tej balakanoboljševiški farsji preprosto obrnilo hrbet in da se je začelo življenje sukati po svoje, tako rekoč ignorirajoč politiko. To je kajpada lahko tudi nevarno početje, ki utegne spodbuditi celo politični puč leve ali desne sorte, vendar je to v naših pritlikavih razmerah bore malo verjetno; bolj se zdi, da ima na Slovenskem javno mnenje vendarle zdravo funkcijo korektiva politike, ki je spričo dvomilijonskega števila nacije pravzaprav ves čas »v bazi«.

Vsakršno literariziranje naših političnih in parlamentarnih tem (četudi z Dantejevo Divino commedia) je potemtakem lahko le nabuhlo, prevzeto početje, ki niti približno ne razume vse prozaičnosti sedanjega slovenskega trenutka. Prepustimo ugibanja in natolecavanja, kdo je v prvem, sedmem ali devetem krogu Dantejevega pekla, znanamcem, ki bodo lahko o tem bolje razsojali, ker je tu nekaj zgodovinskih prilžnosti, ki jih je preprosto treba zagrabiti. To ni logika sprave, ki se po ceremoniatu na Kočevskem že vdrugo ni obnesla; je logika dobička, ki se da razdeliti...

Slovenski politični kozmos je očito ujet v neke sheme, ki jih je življenje že zdavnaj presleglo: Peterle je na okopih krščanske civilizacije, naj se zgrinjajo horde političnega »postmodernizma«, v ozadju pa čaka rezervne enote, ki bodo morebiti naposled pobrale plen. Vse je tako, kot je bilo že ničlikokrat in kot očito mora biti. Tudi v živalskem svetu je znanih ničliko primerov, ko se samica po spopadu najmočnejših in »korpulentnih« samcev odloči za tretjega, ki stoji v ozadju, ne razkazuje svojih mišic in se sploh izogiba boju za domnjavo. Samo to morda prav ni, »malčeta javnost«, civilna družba ali bogvedi kakšen »dejavnik« že, ki pa se vendarle dobro zavedamo, da bomo – če ne prej – vsaj na prihodnjih volitvah držali v rokah smrtonosno koso?

Boris Jež

KONSTRUKTIVNE NEZAUPNICE

Veliki parlamentarni sejem

V sredo je bil v skupščini sejamski dan. Sklepale so se kupčije, trgovanje se je z glasovi, vplačevale so se stave, jedlo se je, pilo in veliko govorilo, srečevali so se znanci, prijatelji in poslovneži.

Prišli so vsi.

Na strani tistih, ki tvegajo tudi svoj položaj v vladi zato, da pride do zamenjave predsednika. Vladi zamerim, da prepočasno izvaja koncepte, da je pasivna in da je takšna bila tudi pri osamosvojitvi. Demos in skupščina sta v njej opravila veliko več kot vlada. Vsi ti koraki so ji bili vsiljeni in pogosto je bil mandatari pri njih tudi fizično odsoten. Dost mam' internih blokad in internih razmerij moči v vladi! Zato bo odstopil, smo ga preizkušali, on pa nam je odvrnil, da bo to storil takrat, ko se bo tako odločila skupina vseh ministrov iz koalicije 4+1. Podpredsednik vlade Leo Šešerko je bil v napovedih o Bavčarjevih možnostih pesimistično razpoložen, pri vprašanju o morebitnem odstopu pa prav tako previden: odstopil bo takrat, ko bo to naredil ves ansambel. «Član vlade je kot kapitan, ki svojega mesta ne sme zapustiti, dokler na njegov položaj ni imenovan nekdo drug. Ne morem reči, ali je ansambel pripravljav na kolektivni odstop. Jasnega sklepa o tem ni, pa tudi možnosti za izvolitev nove ekipe ne vidim.»

Jože Školč, predsednik poslanskega kluba liberalnih demokratov, stranke, ki je tega dne edina zares odločala o Bavčarjevem mandatariatu, med zasedanjem ni želel dati nobenih izjav. Poslanci stranke so se tik pred glasovanjem ponovno sestali, po sestanku pa je generalni sekretar stranke novinarjem izjavil: «Zadnje vesti so take, kot so bile predzadnje, predzadnje pa take, kot so bile predzadnje.» To je uradno pomenilo, da LDS Igorja Bavčarja ne bo podprla, njenih poslancev pa tudi ne bo nihče pretepal, če bi glasovali zanj. Okrog desete zvečer, ko so poslanci v sejni dvorani zahajali s sendviči v rokah, se je v parlamentu razvedelo, da je volilna komisija našla 98 glasov za notranjega ministra. Darja Lavtižar-Bebler je v stavi z Jožetom Smoletom izgubila zaboj piva: Igorju Bavčarju ni uspelo, da bi postal predsednik nove vlade.

Nova taktika prevladnih strank

Statistična analiza zadnje parlamentarne razprave o konstruktivni nezaupnici nam navzre nekaj zelo zanimivih in pomenljivih podatkov, ki bolj kot poslanske razprave izpričujejo politično razpoloženje parlamenta do vla-

de. Tako je po naši evidenci, v katero niso zajeti proceduralni poslanski nastopi, o konstruktivni nezaupnici razpravljalo 38 poslancev. Ker predsednik parlamenta ni dopuščal besednih dvobojev, je le eden med njimi govoril dvakrat. Od tega so poslanci iz prevladnih strank razpravljali 24-krat. Levji delež so k tem razpravam prispevali poslanci krščanske demokratije, saj se jih je za govorniškim odrom zvrstilo 10. Preostalih 14 prevladnih oziroma kontrakoaicijskih razprav so prispevali poslanci narodnih demokratov, liberalne stranke, poslanskega kluba Demos

Če bomo zadnji na vrsti, se bomo najslabše smejali

Zadrege s poslovnikom: ali bo res padlo vodstvo skupščine?

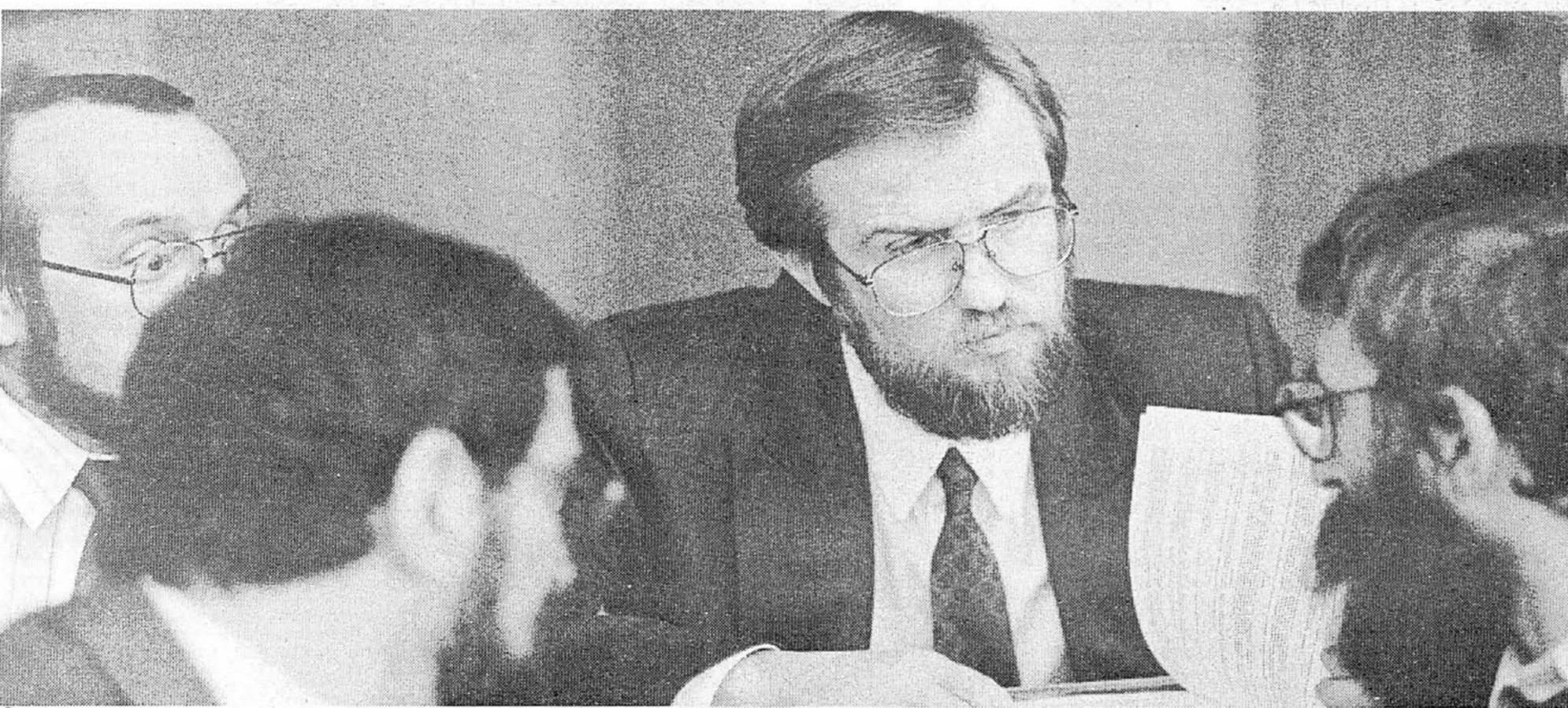
Vlado oziroma to, kar je po dveh letih od nje ostalo, so zastopali ministri Malesič, Šešerko, Janko, Paš, Dular, Umek, Pirnat, Šešok, Janša, Kacin, Rupel, Voljč ter seveda Peterle in Bavčar. Po njihovem številu so se sklepani, da so si v parlamentu omislili sejo vladnega kabineta, toda njihovo neprestano vstopanje in izstopanje iz seje dvorane je potrdilo, da so se hoteli prepričati, kako visoko kotirajo delnice premiera Peterleta.

Prišla je veleposlanica Bohova, katere uglajeno kramljanje v skupščinski avli je Peterletove poslance vspodbudilo, da so pričeli po skupščini iskati veleposlanika na Portugalskem Stefana Korošca. Niso ga našli, zato so na podlagi njegove tokratne odsotnosti zadovoljno sklepali, da so se sredinskemu kandidatu Igorju Bavčarju piše še slabše, kot se je pred poldrugim mesecem pisalo levičarskemu Marko Voljču.

Prišli so šefi ministrskih in predsedniških kabinetov, sekretarji z zvezičnimi nazivi in mične tajnice. Tiskovni predstavniki so se družili s sedmo silo, zamejci in ugledni policaji so sedeli na galeriji, šoferji politikov in njihovi varnostniki so neutrudno krožili med veliko skupščinsko avlo in restavracijo. Slednja je bila nekaj minut pred tretjo popoldan, ko je France Bučar poslance pozval, da s pritiskom na gumb otvorijo sejem, podobna prenaseljenemu čebuljarnu panju. V njem so se vonjave postvri po tržško mešale s cigaretnim dimom, ta pa z nedopadljivim vonjem človeškega znojja, ki se je širil izpod pazduh, praznično razpetih staj in razvezanih kravata. Dve nadstropji višje, v avli, je tehnologija komuniciranja razkazovala svojo moč. Tla je prepredla s televizijskimi kablji, v prostoru so slepili luči Hollywooda, v kotih pa so brezizrazni možje priskočevali slušalkam v ušesih, voki tokijem v rokah in pagerjem za pasom. Šubičeva 4 je bila središče sveta. In končno, prišlo so politične raritete, poslanci, ki se tako redko dajo videti v zgradbi parlamenta, da stalnim poročevalcem iz skupščine zmeraj krajejo čas z uganjanji o njihovih imenih.

Uporniki in kapitani

Med vsemi poslovnimi in političnimi dogovori tega dne je bila v ospredju zanimanja vseh kupčija, ki naj bi jo za Peterletovo glavo končno sklenila Igor Bavčar in Janez Drnovščak. Po ponudbi prvega je bila Peterletova funkcija vredna toliko kot Bavčarjevo mandatariatu plus svobodna izbira liberalnih demokratov med vsemi ministrskimi resorji v vladi. Druga ponudba je bila na prvi pogled bolj skopa, zato pa še bolj surova: v zameno za Bavčarjev umik in podporo Drnovščkovi kandidaturi bi koalicija 4+1 dobila jamstvo, da bo Peterle padel, in šele v zadnjih urah parlamentarne razprave so gotovost poskušale utrditi ponudbe o razdelitvi ministrskih resorjev. Ker se strankarski menedžerji kljub stalnim pregovarjanjem in pogajanjem niso sporazumeli o ničemer, poslancem med sedemurnim prepričevanjem že prepričanih ni preostalo drugega, kot da so se preizkušili v politični analitiki. Vane Gošnik je Igorju

Opozicija nas bo zrušila, če se ne bomo zresnili: Lojze Peterle v krogu poslanskih tovarišev

Kršite ustavo, poslovnik, sveto pismo in komunistični manifest: Daniel Starman glasuje za pravno državo

ARMADA, SRBIJA, BOSNA

Silak omejene moči

Vojne v Bosni in Hercegovini se – kljub vsem metodam političnega taktiziranja in izsiljevanja s političnim terorizmom, njegovim stopnjevanjem in naraščanjem – najbolj bojita srbski paranoični voditelj Milošević in njegov general Adžić. Z vojnim spopadom v BiH bi nekdanja zvezna armada dokončno razpadla in za vse čase bi izginila s prizorišča tudi Miloševićeva velika Srbija, celo več – zmanjšala bi se na beograjski pašaluk.

Morebitna vojna v BiH bi imela dve opredeljujoči značilnosti, ki ji vojna na Hrvaškem nima. Prvo je, da vojne v BiH namreč ne bi bilo možno zadržati samo na območju te središnje republike, ampak bi se prenesla v Srbijo in v širši prostor. In drugo jedro vojnega spopada v BiH tokrat ne bi bil spor med Hrvti in Srbi, marveč med Srbi in Muslimani, čeprav bi bila povod za širši spopad nesoglasja med Hrvti in Srbi v BiH. Ravno zaradi tega je ne bi bilo možno teritorialno in nacionalno omejiti na Muslimane, ki živijo v Bosni in Hercegovini, saj bi se tedaj dvignila vsa tako imenovana zelena transverzala, ki poteka od kazinske muslimanske krajine prek večjega dela BiH, Sandžaka, Kosova, zahodne in severne Makedonije v albansko zaledje in prek Bolgarije v Turčijo.

Začetek državljanske vojne v Srbiji bi imel nepredvidljive posledice za ves Balkan, destabilizirala bi se vsa pomembna evropska regija, zastavlja pa se tudi vprašanje, kako bi se glede mejnih območij, do katerih se imata pravice po mirovnem sporazumu iz balkanskih vojn, obnašala Bolgarija in kako Grčija, ki bi se znašla prometno popolnoma odrezana in kopensko blokirana, kako bi se postavila Turčija kot nova regionalna velesila in ideološka zaveznica jugoslovanskih muslimanov, vprašanje pa je tudi, kaj bi storile muslimanske države po svetu. Vojna v BiH ni prevelik zalogaj samo za Srbijo, marveč celo za Evropsko skupnost, saj neposredno posega tudi v nekatere ameriške geopolitične in geostrateške interese v Južni Evropi. Nedvomno bi jo, če bi jo kdo sprožil, zaustavili tudi s silo.

Seveda je to način racionalnega razmišljanja. Če pa na vse to gledamo iz iracionalnega zornega kota, potem si moramo zastaviti najprej vprašanje, kdo bi bil za veliko Srbijo v prvih bojnih črtah vojne, ko pa je za armado značilna visoka stopnja razpadanja in dezorganizacije, in nato vprašanje, s čim naj bi sploh še financirali tretjo vojno, saj je zvezni denar, s katerim so financirali vojno v Sloveniji in na Hrvaškem, praktično skopnel.

Armada ni zmožna izpeljati še ene vojne

Ta trditve je točna kljub dejstvu, da se razplet jugoslovanske krize prenaša v BiH. Čeprav bodo Miloševiću militanti Srbi in jugoenerali poskušali zadržati BiH za vsako ceno v svoji interesni coni, saj je to območje, ki se mu velikosrbska politika ne namerava odreci brez mednarodnega pritiska. Vojna za BiH ni samo najbolj iracionalna metoda, da bi dosegli politične cilje, ampak sploh ni več možna, ker armada zanj preprosto sploh ni več sposobna. To pa ne pomeni, da v BiH ni žrtev. Te bodo povzročili z diverzantsko-terorističnim delovanjem, etničnimi nemiri, pokoli itd. Seveda v strokovnem smislu to ni vojna, čeprav so posledice skoraj enako hude. Osupljive demonstracije moči in ogromne koncentracije sil v BiH z občasnim artiljerskim in raketnim obstreljevanjem pa dajejo popolnoma drugačno podoba. Vendar ni tako. Nekdanja zvezna armada že v prvih dveh vojnah ni dosegla zastavljenih velikosrbskih ciljev, ampak se je morala umakniti, tako da tretje vojne sploh ne more več preživeti.

Večina poročevalcev, ki poskušajo analizirati nadaljnji razplet dogodkov v BiH, izhaja predvsem iz količinskih dejavnosti razmer v »jugovski«, in če te razgremo, so podatki res zadržujoči. Poleg kvantitativnih kazalcev pa je treba analizirati tudi dejanske vojaške zmožnosti razpadajoče vojske in s te-

ga vidika njene nadaljnje namene v BiH. Samo tako lahko dobimo realno podobo njene učinkovitosti.

Ni dobre glasbe, če orkester vodi slab dirigent, še manj, če dirigent sploh ni. Lahko so nakopičene tone instrumentov, toda dokler se orkester ne organizira in ne uigra – prvi pogoj za to pa je, da za instrumente poprimo usposobljeni muzikanti – glasbe ne bo. In prav takšno je zdaj stanje orkestra, ki mu pravimo »jugovojska«, navlečena na ozemlje BiH. Orožja imajo toliko, da bi lahko opremili devet korpusov, vendar ni muzikantov, tisti, ki so, pa so tako brez morale in prestrašeni, da je vprašanje, ali bi se sploh še pripravljali bojevati.

Posledice vojne v Sloveniji in na Hrvaškem so katastrofalne tudi za armado, četudi jugoenerali tega morda nečisto priznati. V njej vlada na območju BiH tolikšna zmešnjava, da tretje vojne ni sposobna niti začeti, kaj šele preživeti. Tega se zavedajo tudi sami, zato ravnajo v BiH drugače, postajajo celo zagovorniki miru. Začeli so resno razmišljati o svoji prihodnosti.

V Bosno in Hercegovino so navlekli vojaško silo z vseh strani, od koder se je armada umikala in bežala. Tja je prišla organizacijski in bojni strukturi, ki je ustrezala onam, kjer je bila prej, vendar brez preurejenega mobilizacijskega in logističnega sistema, s popolnoma neurejenim vprašanjem zaledja, saj so bile enote materialno oprete na okolje, v katerem so bile prej. Že to je zadosten razlog, da enote, ki ji jih je uspelo mirno umakniti v BiH, že z vojaško tehnološkega vidika vojske ne more uspešno uporabiti, če jih poprej ne reorganizira. Vrsta enot, ki so umaknile iz Slovenije in Hrvaške, je ostala brez poveljniške kadra, še zlasti pa brez vojakov, kar pomeni, da so poleg neredenosti logističnih vprašanj neuporabne tudi z vidika kadrovske popolnosti. Toda tudi tiste

v Bosno in Hercegovino navlečene enote, ki so bile delno popolnjene iz rezervisti, niso prida usposobljene, saj je bilo moštvo zanje nabrano z vseh koncev BiH. Vedeti moramo, da so te enote prej popolnjevali z rezervisti iz Slovenije in Hrvaške in da so za njihovo popolnitev potrebovali okoli 700 vojaških specialnosti, ki jih zdaj v BiH sploh ni ali pa so zelo redke.

Tudi struktura in organiziranost teh enot je popolnoma neprimerna za vodenje spopada brez fronte, kakršen bi bil značilen za Bosno in Hercegovino, če bi do njega prišlo. Če bi se v BiH zrušilo nacionalno ravnovesje, bi se vojskovali po stanovanskih stolpnih, tovarnah, gostilnah, po vojaških dvoriščih itd., skratka; šlo bi za spopad, ki bi zahteval predvsem policijsko taktiko, za kar pa te enote sploh niso usposobljene in organizirane, zato so praktično neuporabne. Za tovrstne operacije so usposobljeni izključno bataljoni vojaške policije in nekatere protidiverzantske in protiteroristične enote, toda čeprav poskušajo po vojni na Hrvaškem zbrati vojake te specialnosti, so zmožni sestaviti največjemu vojaško silo, primerljivo s štirimi bataljoni. Usposabljanje novih takih enot traja najmanj 12 mesecev in je tudi izredno zahtevno, predvsem pa izredno drago.

Enote, ki so bile že doslej nameščene v bojnih conah BiH, to pa so banjaluški, tuzlanski in sarajevski korpus, so vsaka zгодba zase. Banjaluški in tuzlanski korpus sta doživela v vojni na Hrvaškem velike izgube in ponizanje, nekatere operativno-taktične enote popolnjene večjemu 60-odstotno, pa še v teh je mnogo Srbov, ki se niso več pripravljali bojevati, doma pa vedno manj tistih, ki so se še pripravljali odzvati na vplivke v rezervi. Pri tuzlanskem korpusu je dodaten problem še v tem, da je opt na območje, kjer živi pretežno muslimansko prebivalstvo, medtem ko ima sarajevski korpus v rezervni sestavi večinoma muslimansko

Toplaka. Zgovoren pa je tudi podatek, da so poslanci dela koalicije 4+1 v glavnem molčali. Večino izmed 14. antipeterletovske razprave so prispevali prenovitelji in neodvisni poslanci. Liberalni demokrati so se oglasili le preko dveh svojih poslancev, pa še ta sta dajala vtis nevtralne razpoloženi. Čast koalicije 4+1 so reševali demokrati in socialisti, medtem ko so se socialdemokrati in zeleni oglasili le poredkoma – kot da še ne bi pozabili, da so pred mesecem in pol isto vlado bolj goreče branili, kot so jo tokrat rušili.

V kontekstu parlamentarne razprave so navedeni podatki zanimivi, ker bi bilo mogoče na njihovi podlagi sklepati, da vlado Lojzeta Peterleta izrecno in neomajno podpirajo le še ena velika stranka, dve manjši in en poslanski klub. Slovenska ljudska stranka se očitno ni želela z vsemi močmi postaviti za aktualnega

premiera, saj so mu tudi podpora izrekli tisti njeni poslanci, ki jim je bliže opcija združitve obeh strank kršćanskega etosa kot pa napovedujoča se medsebojna razločevalna konkurenca. Prvaki SLS pa se tudi niso želeli izreči proti Bavarčarju: najbrž ne zato, ker bi se bali njegove zamere, ampak prej zato, ker si z Bavarčarjevimi taborom ne želijo priti povsem navzkriž. Če je naše sklepanje pravilno, pa moramo o politiki SLS ugotoviti, da ostaja odprta in potencialno dovzetna za nove kadrovske kombinacije z vlado. S tem da bi sredinska koalicija in uradna opozicija podprla tretjega, to pot njihovega kandidata Toplaka, se v stranki najbrž ne slepijo. Torej lahko taktiziranje SLS v takšnem položaju pomeni le pošiljanje signalov kandidatu, ki se bo pojavil na naslednjem sejmu. Dvaindvajsetega aprila bo to Janez Drnovšek.

V zvezi z vlogo provladnih strank pa ne smemo spregledati še ene pomembne podrobnosti. V primerjavi s februarjskim glasovanjem o konstruktivni nezaupnici je bila tokratna parlamentarna razprava kljub občasnim neokusnostim in eksczesom bolj uglajena in manj srborita. Gnojnica, ki so jo poslanci provladnih strank 19. februarja zivali na Marka Voljčca, je samo dokazovala, da je nastop Peterletovega tekmeča vlado prestrašil, provladne stranke pa zmedel in ohromil. Iz obtožb in podtikanj na Voljčev račun pač ni bilo mogoče razbrati nobene konsistentne

Zavrnil bi tudi konja

Pri nekaterih provladnih poslancih smo preverili, s kakšnimi argumenti so februarja zavračali Marka Voljčca in aprila Igorja Bavarčarja.

Jože Magdič se je z obema kandidatom pogovarjal v glavnem v vprašajih. Od Marka Voljčca je tako hotel tudi vedeti, »ali je že kje v Sloveniji vložil prošnjo za slovenski vsakdanji kruh« ali pa mu je pri prvih morebiti pomagal Kučan. Mimogrede je navrgel, da kandidatovali delodajalci Voljčca iz Latinske Amerike katapultirajo na politični Triglav, program pa so mu sestavili drugi, »ker le-ta nima kontaminirane avtohtonosti«. Pri Igorju Bavarčarju pa latinca Magdiču ni dala miru misel, kakšen je latinski izvor besede mandat. Navrgel je nekaj rešitev: da je to človek, ki ponuja roko, ki je psihično celovit ali ki daje nebesko mano in želi Slovence popeljati v objubljeni dežel. Magdič je spet iskal prispedobe v alpinizmu, le da tokrat na političnem Triglavu ni sedel Voljč, ampak smo sedeli Slovenci, ki nas natezajo, mi pa si želimo »prehoda v zapadno civilizacijo«. Z iskanjem mandatarja z nami manipulirajo, nas politično varajo, stranke, ki ga predlagajo, pa se gredo volitve in upirjajo volilni puč. Vrli poslance je pozabil, da za vsem, kar se govori v parlamentu, ostajajo stenogrami. Ko je cefral Voljčca, se je za primer, če bi se potrdile govorice, da za njim stoji Kučan, predsedniku predsedstva kot Premkurec vnaprej odrek. Sporčil mu je, da ga ne priznava več za predsednika Slovenije in Slovencev. Pri Bavarčarju pa je Magdiča morilo, da se »predsedstvo s predsednikom Kučanom dviga v oblake zunanje politike, stran od političnih borb, namesto da bi se jasno opredelilo, kam to stanje vodi« in se »konstruktivno vključevalo v sedanjo notranjo slovensko politiko«. Razumi, kdor more!

Ivan Bizjak je pred Markom Voljčcem ugotovil, da je »tema dneva restavracija tistih starih strank in sil, ki so na volitvah izgubile«, pred Igorjem Bavarčarjem pa je zaključil, da nobeden od njegovih argumentov, ki jih je uporabil zoper Voljčca, ni izgubil pomena. Se več, kandidatura notranjega ministra bi po njegovem lahko ogrozila zdravje mlade slovenske demokracije. Voljčevo ime je bilo ime človeka, ki je bil pripravljen pravitviti svoj podpis pod rušenje vlade. Bavarčarjevo ime, »ki je bilo ponujeno zato, da bi izglasovali nezaupnico vladi, pa pri tem sploh ni pomembno«.

Ervin Anton Schwartzbartl se je pri Voljčcu zbal, da je trojanski konj, podtaknjeno kukavičje jajce in konvertit iz časov Popita in Kardašja, ki nas želi obogatiti z izkušnjami južnoameriških totalitarnih režimov in skorumpiranih gospodarstev. 8. aprila pa se je parlamentu nakazovala »moralna izprižnost kameleontstva« in, kakopak, v programu Igorja Bavarčarja rdeča nevarnost. V prehodnem obdobju bi se pričeli zakoni Bavarčarjeve vlade neopazno odklanjati v nezaželeno smer, ki bi bila bližja interesom še vedno prevladujočih oblastnih struktur prejšnjega sistema.

in generalne politične linije, ki bi se upirala zamenjavi Peterletove vlade. Nasprotno pa so bile vse razprave provladnih poslancev o Bavarčarjevi kandidaturi medsebojno usklajene in premišljene. Vse je kazalo, da so se te stranke na razpravo temeljito pripravile: ne le to, da so poslanci nastopali z vnaprej napisanimi govori, ki praviloma niso imeli nobene zveze s tem, kar je povedal Bavarčar, ampak tudi in predvsem dejstvo, da njihove razprave niso bile več negativne, temveč so bile »pozitivne« in do Bavarčarja konstruktivno zavračajoče. Konstruktivnost tipa »ne za Bavarčarja in ne za kateregakoli drugega mandatarja, temveč čimprej volitve« je najbolj bodel v oči med nastopi kršćanskodemokratskih poslancev. Kazalo je, da se ta stranka pospešeno pripravila na volitve, da njeni poslanci v parlamentu niso več prepuščeni lastnemu navdihu, ampak da se ravnavajo po navodilih stranskega volilnega štaba. To pa pomeni, da je stranka v nasprotju z javnimi izjavami njenih prvakov o zlorabah in farsinosti instituta konstruktivne nezaupnice ta parlamentarni instrument vzela zares. Pričelo ga je perepirati kot nenedolžno orožje opozicije, s katerim bi lahko ta v trenutku zrušila Peterletovo vlado. Takšno dojetje konstruktivne nezaupnice med provladnimi strankami nakazuje, da so se otresele zmede in neorganiziranosti in da so se zavedale svojega nezavidičnega položaja. Njihovo verbalno nasilje, pogreto z emocijami, zamenjujeta preračunljivost, taktiziranje in javna dopadljivost. V takšni atmosferi pa se trd politični boj med Lojzetom Peterletom in njegovimi nasprotniki šele zares pričnaja.

Konji so zbežali

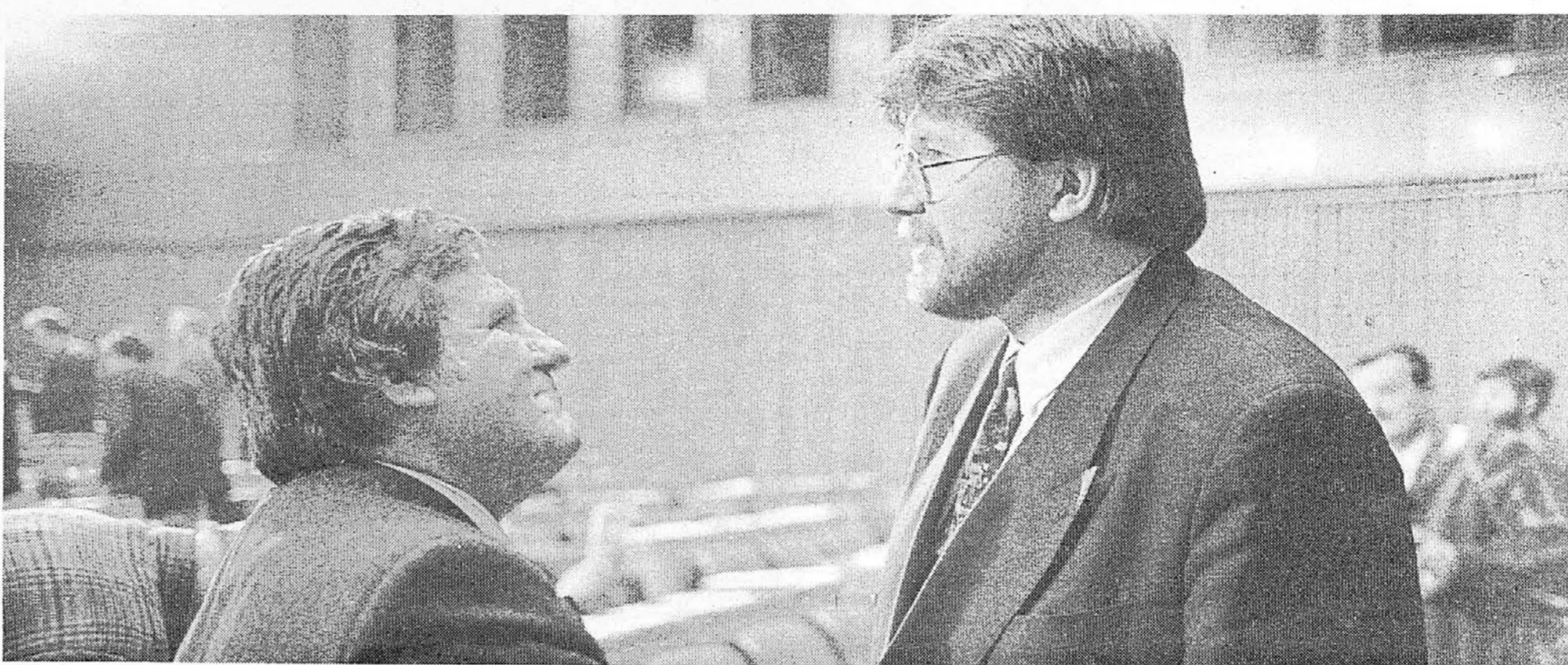
Nasprotniki, ki se ne znajo ali nočejo organizirati in katerih poglavitna težava je v tem, da so en skupni imenovalec izgubili, drugega pa ne najdejo. Sredino dogajanje v parlamentu je namreč samo po sebi postavilo na laž trditve, da se aktualnemu mandatarju postavlja po robu antipeterletovska opozicija, torej združba strank, politikov in programov, ki bi želeli na čelu vlade videti kogarkoli, samo da se ne bi pisal Peterle. Tako je bilo februarja, danes pa so premierovim nasprotnikom vsi konji, ki bi jih volili, že zbežali. Če bi volili tudi konja, bi zdaj v kabinetu na Gregorčičevi Lojze Peterle pakiral kovčke.

Sredinski politiki so v zadnjih tednih nekajkrat zagotavljali, da med njihovimi strankami obstajajo programske in idejne, celo stične točke. Namen takšnih izjav je bil po eni strani vzbujanje vtisa pred javnostjo, da se bodo sporazumeli, po drugi strani pa je bližil trenja med njimi. Ker z ničemer niso dali povoda, da bi podvomili o točnosti navedb o programskih soglasjih, moramo na podlagi tega, kar se je zgodilo 8. aprila, ponuditi bralcem v razmislek tri možne sklepe. Prvi je, da se sredinske stranke ne znajo sporazumeti. Če ni tako, moramo ta sklep nadomestiti z drugim, ki pravi, da je Lojze Peterle ostal na oblasti zato, ker je do spopada med sredinskimi politiki prišlo iz prestižnih razlogov. Tretji in zadnji sklep, s katerim lahko nadomestimo prvega ali drugega, pa je, da si nekateri Peterletovi nasprotniki padca njegove vlade sploh ne želijo in da zato le fingirajo glasovanje o konstruktivni nezaupnici.

Za stranke, ki se ne znajo sporazumeti niti o tem, koga bodo postavile za predsednika vlade in kako bodo sestavile vladni kabinet, je bolje, da vlade več ne naskakujejo. Država si še ene vlade, s katero bi tvegala, da se bo razklatila ob najmanjših konceptualnih nestrinjah, pač ne more več privoščiti. Ne more si privoščiti politikov, ki obstojnost lastnih kandidatur razumejo kot vprašanje časti in dobrega imena. S tem priznavajo, da jim je projekt kompetentne in odgovorne vlade, na katerega so stavili, dejansko tuj. Če pa si padca Peterletove vlade ne želijo, ker pred volitvami potrebujejo grešnega kozla, ima predsednik vlade prav, ko vije roke nad izgubljanjem časa.

Prekletstvo slovenske politike je, da upravlja z majhno državo, v kateri se ne more zgoditi, da se politikom od časa do časa ne bi križale poti. Oblikovanje trdne sredinske koalicije močno blokirajo tudi nekatere povsem osebne zamere med politiki, ki naj bi jo vodili in ki imajo več skupnega s preteklostjo, kot z dogajanjem na političnem prizorišču v letu 1992. Zamere so tako močne, iracionalne in težko premagljive, da so medsebojno antipatični si prvaki škripali z zobmi vsakokrat, ko so jih neumnosti Peterletove vlade prisilile, da so sedli za isto mizo. Poraz Igorja Bavarčarja na glasovanju o konstruktivni nezaupnici je lahko osebne konflikte le še zaostril. Po tem, kar se je zgodilo, so državi toliko bolj nevarni, pa ne zato, ker bi ogrozili izvolitev Janeza Drnovška, če bi se ta posrečila, ampak tudi njegovo vladavino.

Miran Lesjak

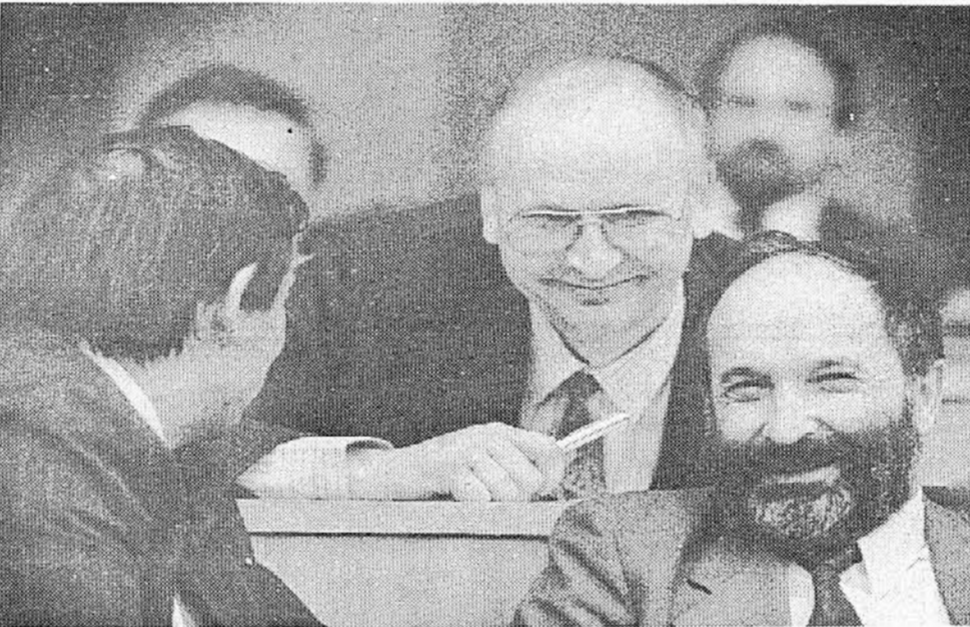
Nič hudega, tudi naš NE je samo komedija: Igor Bavarčar in Tone Partljič

Zmaga je na strani odločnih: nezazeleni trojica ministrov demokratske stranke

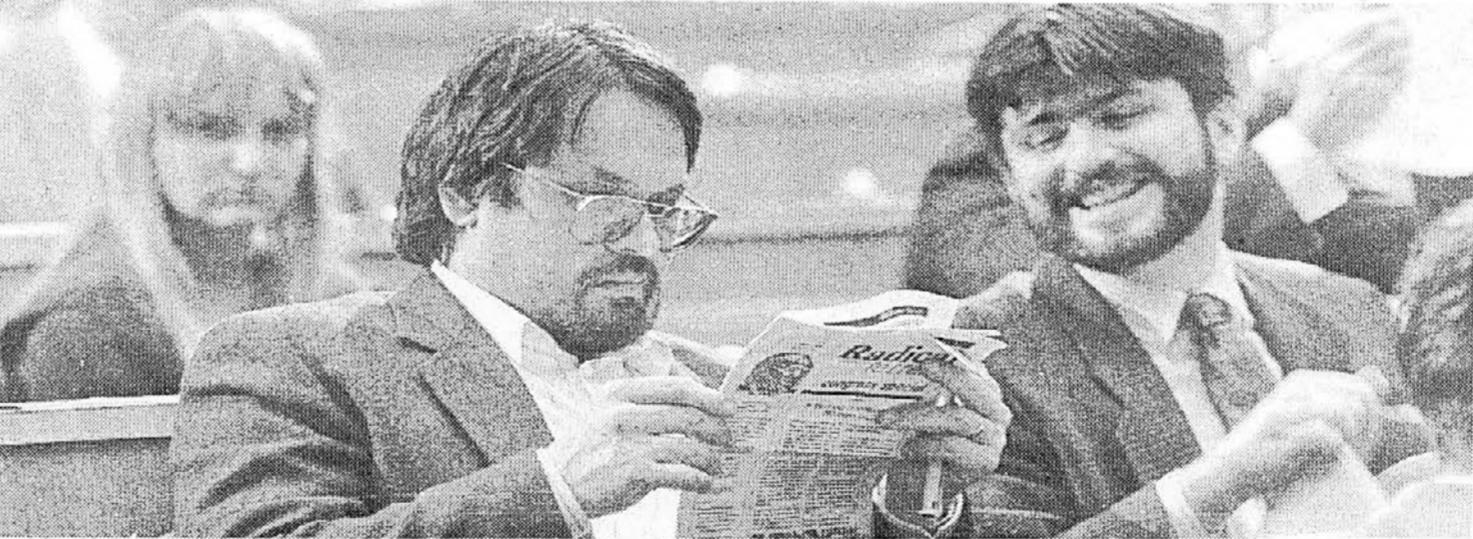
Nič več opozicija: socialist Sukić in Zakej

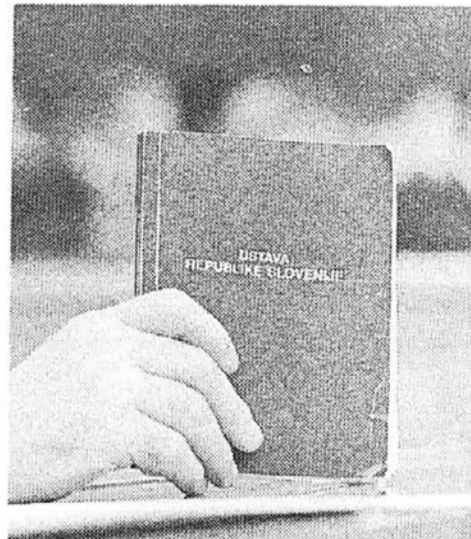
Dve neuspeli nezaupnici, trije opomini: boj se ga, Drnovšek!

Kako se temu streže v Avstriji: Pintar, Seligo in Bohova

Kje so lepi časi, ko smo se lahko bili radikali: Drnovškovi liberalni demokrati

Fotografije: Igor Modrič in Jeco Zdravščič

da se je možko prebivalstvo, predvsem v mestih, množično skrivalo, tisti, ki so mogli, pa so sploh zbežali v tujino.

Kljub vsem vrstam zastraševanja so množično zapuščali armado tudi vojaki, ki so služili redni vojaški rok. Zato se je bila vojska že na Hrvaškem prisiljena popopoljevati s prostovoljci, ki pa so prihajali v glavnem zato, ker so dobili za to plačilo. Izredno malo je res boja željnih prostovoljcev. Kolikšna pa je moralna uniformiranega »lumpenproletariata«, so najbolje pokazali boji v vzhodni Slavoniji. Tam živi veliko militantnih Srbov in sprva, ko so bile mnoge velikosrbske glave še zelo zagrete, da bi z bojem širile svoj imperij, čeprav je bilo tam uporabljenih praktično okoli 30 odstotkov celotne »vezne« armade in celo najelitnejša enota gardna divizija, so v štirih mesecih napredovali le od 20 do 25 kilometrov. Ne pozabimo pa, da je po tehničnih kriterijih, ki si jih je »jugovojaska« na podlagi izkušenj z manevrov sama zapisala v bojna pravila, predvideni tempo napadanja in napredovanja motorizirane pehote in oklepnih enot od 30 do 50 kilometrov dnevno. Tu ni potreben komentar. Po vzpostavitvi vojaškemu ravnostvu na Hrvaškem se je marsikatera vojaška in velikosrbska glava v BiH začela ohlajati in racionalneje razmišljati, kako bi se končal morebitni spopad v tej republiki in kaj bi bilo z »jugovojasko« po njem.

Upoštevanje ta dejstva ima »jugovojaska« v Bosni in Hercegovini kljub ogromnim količinam pripeljane orožja dejansko bojno popopoljenih le nekaj brigad, vendar tudi te niso bojno uigrane. Zato ni doslej niti enemu korpusu uspelo vzpostaviti zaokrožene organizacijske celote, in tudi ni pričakovati, da bi sploh lahko delovali kot celota. Vsa ta sila, v BiH zbrana vojska je izredno slumljivi zmožnosti. Popolnjena je z izredno redkimi vojaki, pretežno so v enotah le bosansko-srbski in črnogorski rezervisti iz vrst lumpenpro-

letariata in prostovoljskih skrajnežev, ki jim je treba službovanje v rezervi plačati. To so enote navadnih prestrašenih plačancev, ki že dolgo niso več navajeni imeti v rokah mesečno toliko denarja, zato so vse pijani kot trezni. Že v prvem resnem spopadu, v kate-

rem bi morali juristi, bi se ta pijana vojska razbežala, in ni ji se sile, ki bi ji jo še uspelo zbrati. To je bilo opaziti že ob koncu vojne na Hrvaškem. Poleg tega vodijo to vojsko mnogi razočarani in demoralizirani oficirji, zaskrbljeni za

svojo prihodnost. Ne pomaga več niti vsakodnevno pranje vojaških možganov prek internega vojaškega informiranja. Ti ljudje so začeli razmišljati o svojem početju na Hrvaškem, mori jih, kaj bo z njimi jutri, kdo jih bo financiral, od česa bodo živeli, kje bodo stanovali, kaj je z njihovimi družinami, ki mnoge živijo enako kot begunci, v vojaških in skupnih sobah. Počasi spoznavajo, tako kot nekdanji srbski obrambni minister general Simović, da so jih izkoristili za enkratno uporabo. Njihovo lojalnost je vedno teže kupiti celo z izredno visokimi mesečnimi plačili. Vprašanje je le še, do kdaj. V takšnih razmerah ni več možno vzpostaviti učinkovite vojaške organizacije. Generalni štab poskuša oficirje v bojnih conah turnusno zamenjati, medtem ko rezervistov ne morejo, ker preprosto ni drugih, in četudi so, nočejo priti. Toda kljub zamenjavam oficirjev vlada v enotah brezvoljnost, so brez reda, discipline in morale. Zato poveljstva vsak dan manj obvladujejo svoje enote in podrejene oficirje v njih, in vedno bolj se krepki spoznanje, da so te enote za kak resnejši spopad nezanesljive. Morda je še najbolj točna trditev, da s funkcionalnega vidika delujejo le še poveljstva in štabi korpusov, ki nimajo vsakodnevnih in neposrednih stikov z enotami. Enote pa se jim moralno razkrajajo, primanjkuje jim hrane, goriva, nekaterih vrst streliva in celo nekaterih zelo pomembnih nadomestnih delov.

Tako dezorganizirana in moralno načeta enonacionalna vojska potrebuje večmesečni prehod. Takšna, kakršna je zdaj, z organizacijskega, funkcionalnega in moralnega vidika ni sposobna izpeljati še enega vojaškega spopada, pa čeprav samo majhne intenzivnosti.

Njena bojna usposobljenost je zelo različna, zato pa tudi izredno vprašljiva – od taktične do operativne ravni. Večje taktične enote so v bistvu popolnoma neigrane, brez ustrez-

nih strokovnih kadrov, tako da o kakšni koordinaciji rodov pri izpeljavi vojaških operacij sploh ne moremo govoriti.

Tudi način vodenja ofenzivnih in defenzivnih vojaških operacij, s katerim so oficirjem vsa leta polnili glave, bi bil v bojih v Bosni in Hercegovini popolnoma neuporaben in neučinkovit. Enote so doktrinarno grajene na napačnih izhodskih in so organizacijsko, strukturalno neprilagojene oblikam spopada, značilnim za BiH. Tudi operativno takšne enote ne morejo doseči ničesar, če izvajamo okupacijo določene območja. Tega ni mogoče z moralnega vidika, medtem ko bi vsaka resnejša vojaška operacija v Bosni in Hercegovini pomenila razširitev državljanske vojne tudi na Srbijo, ki bi »jugovojaska« enostavno pogoltnila, in tako bi ta za vselej izginila.

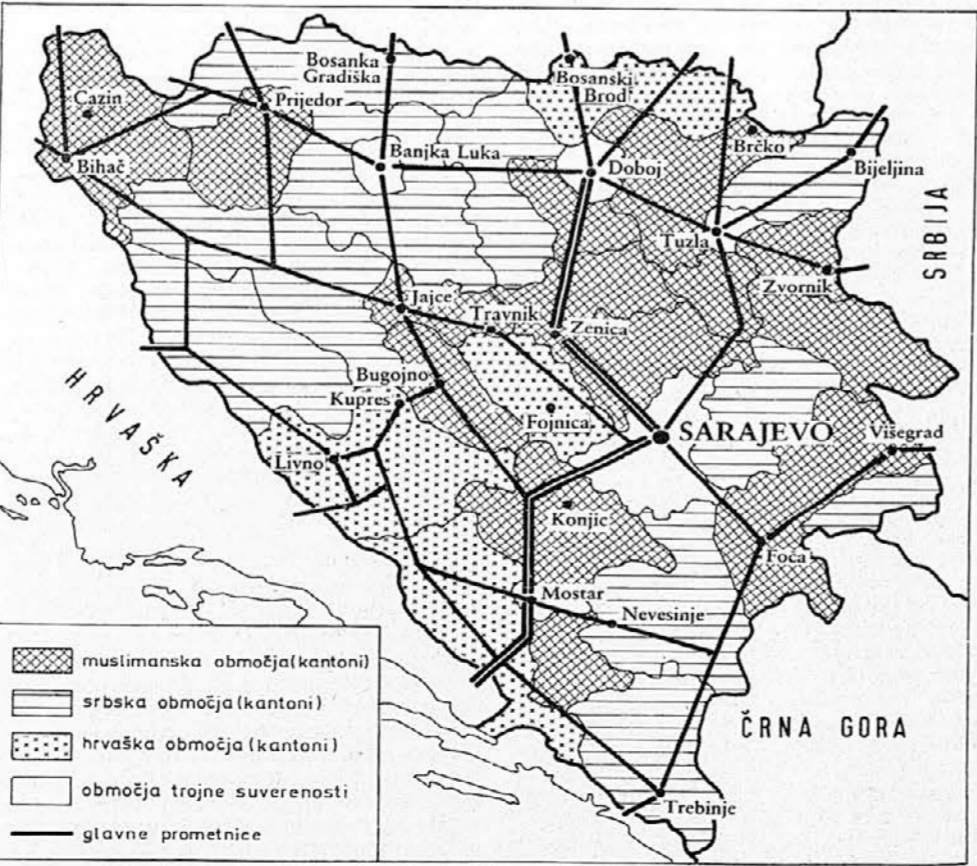
Prav zaradi tega si Milošević in Adžić prizadevata, da bi čimprej prišle modre čelade, da bi dobila čas za prehod ter reorganizacijo armade in vojaške doktrine. To je pa tudi razlog, da si JA že dolgo prizadevata nadeti masko zaščitnika interesov vseh narodov. Sama je začela kritizirati nekatero generale, še zlasti Mamulo. Obtožuje jih, da so krivi za zgrešeno vojno, za zgrešeno politiko JA, napoveduje ugotavljanje odgovornosti. Vse več je izjav o transformaciji JA, v javnosti nenehno poudarjajo, da je zanje sprejemljiva vsaka politična opcija, če je le dosežena po mirni poti. Vsa ta njena nenadna mirotvornost je posledica njenega položaja in dejstva, da je raven usposobljenosti nad bataljonsko ravni zelo vprašljiva. Ima pa tudi politično dimenzijo – popravlja bi si namreč rada imidž pred mednarodno javnostjo.

S čim naj bi sploh vodili novo vojno v Bosni in Hercegovini

Spoznanja strategov velikosrbske politike o zmožnostih jugovojške so verjetno podoba,

zato so se odločili, da bodo z demonstracijo sile in nasiljem, izvajanjem neredov, političnim izsiljevanjem prek barikad in straženjem, češ »zdaj bo pa vojna«, pravzaprav pod plaščem strahu pred vojnim spopadom z nevojaškimi metodami dokaj neopazno zvelikli Bosno in Hercegovino v interesno območje velike Srbije. BiH že dlje časa zelo načrtno rušijo, ne v vojni, ampak gospodarsko, prometno, finančno, socialno. Bosno in Hercegovino bodo slednjič poskušali zrušiti z lakoto in jo tako navezati na veliko Srbijo. Mislijo, da se bodo popolnoma obožujani spet združili z Jugoslavijo. Zato so jim najprej s pomorske strani blokirali pristanišče Ploče, zaradi česar so se celo gospodarske panoge znašle na robu obstoja, brez dela pa je ostalo približno 70.000 ljudi. Pozneje so jih s conami vojaških operacij popolnoma odrezali od prometnih povezav s Hrvaško in jih končno še blokirali s prometno blokado Mostarja in Sarajeva in z zrušitvijo nekaj mostov. Tako je BiH postala geto, ki mu je Srbija nato pod obtožbo, da gre za reekspert, prepovedala uvoz življenjsko pomembnih stvari, med njimi tudi hrane (Bosna in Hercegovina je sama pridelala le za 18 odstotkov svojih potreb).

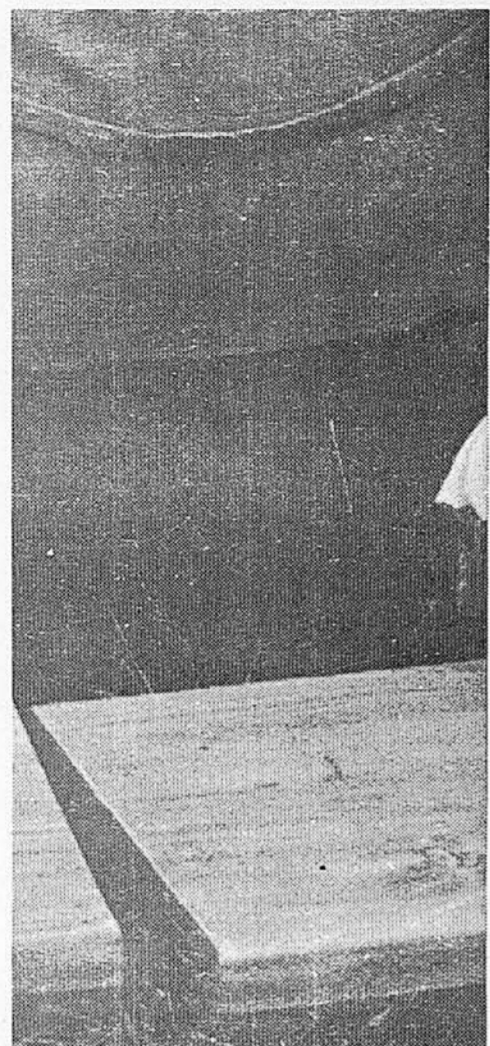
Povrhu so iz republike umaknili večino vojaške proizvodnje, tako da je ostalo brez dela še nadaljnjih (okoli) 42.000 ljudi. Da bi bil gospodarski in socialni infarkt po tem popoln, so poslali v BiH še vse preostali inflatorni jugoslovanski denar, hkrati pa za območje svoje Srbije spremenili barvo novih »srbotopčiderskih« dinarjev. Seveda sta vsa silna jugovojaska in njena plačana rezervna polni ničrednih judoginarjev, tako da vojska pokupi še tisto malo, kar v BiH imajo. Delavska plača je okoli 12.000 dinarjev ali okoli 50 mark, plača polkovnika z vojnim dodatkom pa že okoli 350.000 »judoginarjev«. Prebivalci BiH lahko tak pritisk zdržijo le še največ dva meseca, potem pa bodo morali poklicati na pomoč svet, prositi za hrano, če nočejo

ALENKA PUHAR

Ob-up in raz-očaranje

Vaclav Havel je v zadnji številki The New York Review of Books objavil esej, ki se z naslovom pove skoraj vse: Zgubljeni paradiz. To je hitro razmišljanje o razočaranju, ki je kgto nad ljudi dve leti po istih fantastičnih, sproščenih in vznesenih dneh, ko je zametna revolucija vrгла z prestola komunistično partijo in enopartijski sistem. Zagrenjenosti, ki jo občutijo on sam, večina novopečenih politikov in večina novopečenih prebivalcev nove demokracije, se napaja iz številnih virov. A Havel je, kot mislec in pisatelj, ki so ga zaplosvala zlasti moralna vprašanja, poudaril predvsem to: moralne dileme v demokratičnem sistemu.

Kot predsednik dežele, »polne problemov iste vrste, o katerih se predsednikom stabilnih držav niti sanja ne«, je potopil nad brezupno razpuščenostjo: »Vsak lahko vsakogar obtoži intrigranosti, nesposobnosti, sumljive preteklosti in sumljivih naklepov.« Predvsem pa je potopil, v kakšnih moralnih precipih se zme- raj znova znajde, kadar se parlament in vlada – oba demokratično izvoljena in docela legiti- mna organa – vedeta nekulturno, neumno, neodgovorno, netolerantno. In kako mu je, ko mora – kot v primeru »ilusracije« in zakona, ki nekdanjim komunističnim funkcionarjem prepoveduje politične in upravne funkcije v postsocialistični družbi – dati svoj podpis pod zakone, ki se mu zdijo nemoralni.

Kakšen je, skratka, demokratičen postopek v primeru, ko se demokratično izvoljen parlament odloči za nekaj, kar se zdi nekaterim v skladu in drugim v nasprotju z demokratičnimi postopki?

Havlove dileme, skupaj z njegovim obupovan- jem in razočaranjem, so značilne skoraj za vso Vzhodno Evropo. Vseposvds se ubada- mo z istimi vprašanji, ki segajo od gospodarskih do socialnih, od politično-sistemskih do policijskih. In vseposvds je ozačje nabito s te- zo razočaranja in obupovanja: Ali smo se sploh sposobni kaj zneniti, ne da bi si skočili v laze? Ali smo zmoini popravljati krivice, ne da bi delali nove? Ali znamo biti tolerantni in kje je meja, ko se moramo tolerirati netole- rantnost, in kje, ko ne več? Ali med nami sploh so ljudje – in ali jih znamo poiskati – ki parlamentarne demokracije ne bodo na vsa- kem koraku spreminjali v farso, ob kateri človek ne ve, ali naj se smeji ali razjoče?

Življenje v Vzhodni Evropi se je spreminilo v postan šampanjec, iz katerega so izhlapeli vsi mehurčki: kar je ostalo, je nekaj postunega, plehkega. Kar je ostalo, so vsakdanje stimsi in stimsi vsakdanjosti. Zopna toliko bolj, ker je nastedila velike, ah, zgodovinske dni...

Jasno, ni obupa, če prej ni bilo upa, ni razoačar- nja, če prej ni bilo očaranja. Bili so časi, ko bi jih dobil po prstih vsak, ki bi si drznili upanje in očaranost hladiti z besedami: Ne bodite otročji in ne pričakujte paradiza, obisjanega s soncem brezmejne medsebojne ljubezni,

spodobnosti in sposobnosti... Demokracija je sama po sebi vsakdanje, mukotrpno, potr- pežljivo kolovratenje po kolovozu, kjer je tre- ba kar naprej koga čakati, ker ima prav vsak pravico do besede, kjer si ljudje večno hodijo po nogah in se drežajo pod rebra, kjer vsak lahko o vsakem misli in pove najslabše, ker so o vsaki stvari nasprotujoča si mnenja. Ker kjer vsi mislijo isto, ponavadi nihče nič ne misli.

Zanimivo je, kako poenostavljene so predsta- ve tako o demokraciji kot o diktaturi. Kadar si ljudje nastikamo diktaturo, si dajo naše misli opraviti predvsem z nasiljem. Zlahka odsmi- mo (in pozabimo) na isto, kar je v diktaturi tako fascinantnega – namreč tisti obet zlate zarje, kako preprosto, zlahka rešljivo bo vse, ko se bomo znebili pritlenih preprirov gnile demokracije, kako premočrtna bo pot, kako hitre in radikalne bodo spremembe. Vsi dikta- torji so najprej ponujali veličasno vizijo in zagotavljali, da je dosegljiva po bližnjici. Vsi so zagotavljali, da znajo postano vodo spre- meniti v živo srebro. Zaradi tega in ne zaradi osebne zlobe kakšnega diktatorja je zgodovi- na dvajsetega stoletja tako strahovita. Zanj so v polni meri odgovorni ljudje, ki so se naveličali zdrave weimarske republike ali obu- pali nad prepripljivostjo eserov, menjševikov, konservativcev in kdo ve še koga. In si rekli: gordijski voz je laže presekati kot ga razvo- zlavati.

Res je, razočaranja niso doma samo v Vzhod- ni Evropi. Ko bi bilo tako, si sedeža v rim- skem parlamentu ne bi pridobila Alessandra Mussolini, ki je volivcu očarala z geslom: »Po 48 letih spet Mussolini v postanski zbormici!« Toda mladšuje Vzhodnjakov ni zato nič manj resna stvar. In nič ga ne blaži dejstvo, da mu tako rekoč ne morejo ubežati, kakor da je to njihova usoda.

Pred kratkim se je neki starejši ženski, ki je vse življenje prebila pod težo soviškega kro- krova, v skupnem stanovanju sredi Moskve (soba s souporabo kuhinje in kopalne), posrečilo izdeliti v Izrael. Pobarali so jo, kako in kaj, česa je najbolj vesela, čim čim je najbolj razočarana. In njeno največje razočaranje je

pregled na kneset: »Nisem si predstavljala, da je tako, še danes ne morem verjeti svojim očem! Saj se obnašajo natanko tako kot v naši skupni kuhinji v Moskvi! Videti je, da bom vse življenje morala prenašati zdrahe in pre- pirez.«

Nesrečna ženska je žrtve istega raz-očaranja kot večina Vzhodnoevropejcev (in marsikoga drugje), da je možna kombinacija najboljšega iz obeh sistemov: demokracija, prepojena s premočrtnostjo, ki jo obljublja diktatorji. In Vaclav Havel je žrtve raz-očaranja, spet splošno razsrijenega v teh krajih, da so konflikti sicer samoumevni in normalni, a da bi, po kdo ve kakšnem čudežu, ne smeli biti grdi, zoprni, nesposobni, umazani.

Res je, vsakršni predsedniki vseh postsociali- stičnih držav imajo vsak dan opraviti s proble- mi, »o katerih se predsednikom stabilnih drž- zav niti sanja ne«. Res pa je tudi, da imajo čisto vsi predsedniki vseh, še tako stabilnih demokratičnih držav opraviti z življenjem, kjer »vsak lahko vsakogar obtoži intrigran- stva, nesposobnosti, sumljive preteklosti in sumljivih naklepov«. In da narava še ni ustvarila ljudi, ki se srd in tja ne bi vedli skrajno neumno, grodo, netolerantno. In da v vseh nas misel, ah, kako zapeljiva, da bi poštna klofuta vse rešila...

Se ljudje, ki se gredo po Vzhodni Evropi politike, vedejo toliko slabše kot zahodni kol- legi? Se, najpogosteje se. Vendar se zdi bolj- verjeto, da ne gre toliko za njihove značajne in moralne poteze, naj še tako bijejo v oči, pač pa bolj za pomanjkanje znanj, veščin in izku- senj. Zrasli so v svetu, kjer se ni bilo mogoče naučiti, kaj je politika, kako se nastopa, kako dela kratkoročne in srednjeročne načrte, kjer se je ali molčalo ali se je disidentsko preskušal tolerančni prag oblatnikov – niso pa se teh- no in modro odmerjale besede.

In tako so novopečeni parlamenti, skupščine, sejni in sabori podobni sejmščim, nad katere bi človek z veseljem žil kakšno vedro mrzle vode. Ali, kot pravijo Čehi, vrgel vlado v Vlt-avo. Ampak kakšen je demokratičen ekvivalent take geste? Tudi tega se morajo še naučiti tako

tisti, ki se vse bolj razočarano gredo politiko, kot oni, ki jo razočarano opazujejo.

Prisluškovanje pred turimi vrati sicer ni prav- lepo početje, pa vendar ena od metod samo- izobraževanja. Če se že upajoče oziramo v svet, da bi se naučili boljšega gospodarjenja, zakaj se ne bi še reševanja konfliktov?

V skladu s to pedagoško mislijo se postavimo pred vrata istega parlamenta, ki velja za ena- gaja najbolj prepripljivih pod soncem. Takole je bilo v njem pred dvema mesecema:

Nawaf Masalha, ki je vodil zasedanje kneseta, je odvez besedo ministru za zdravstvo, Ehadu Olmeru, in ga nagal iz dvorane. Do tega je prišlo po žolčnem prepiru med ministrom in enim od poslancev, ki ima o ministrovih ukre- pih skrajno neugodno mnenje, kar je tudi z direktom povedal. Minister se je branil tako, da je poslancu vrgl v obraz: »Čisto nič ne razumete, sprevačate vsa dejstva in v vsakim stavku skačete v lastne besede. Ne vem, kakšna izobrazba se zahteva od človeka, ki kandidira za poslanca laburistične stranke. Res je škoda, da v parlamentu ni včasih več občinsiv!«

Poslanec na to, z močno dvignjenim glasom: »Vaša preteklost in dejanja povedo vse o va- šem delovanju in sposobnostih!«

Minister je zaprosil za pomoč predsednika parlamenta, ki je začel miriti zagreta gospoda, a pokazal nekaj več naklonjenosti za poslancu kot za ministru. Vnel se je še hujši prepir, v troje, in končno je začel predsednik kričati na ministra: »Poučujete mene, poučujete njega, kar naprej vseprek poučujete! On vas ni osebno žalil, vi pa njega ste! Doktorat ima, ne iz medicine, pač pa iz političnih ved, in pa pravite, da ni sposoben nič razumeti... Kaj se to pravi!«

Sredi hurskega vpitja, ki je napovedoval še kaj hujšega – ne bi bilo prvič – se je s pred- sednikovega podija končno razleglo kot jeri- honska trobenta: »Ven, takoj ven, odvezmam vam besedo!«

Vpogled v tuje prepire sicer ni najboljša to- lažba, a tudi najslabši poduk ne.

FRANCO JURI: Nazaj v zgodovino

AMERICANI KAR TAKO

Predsedniške čednosti

Sredi aprila bo minilo 80 let, odkar se je sredi ledenih morskih poti ob No- vi Fundlandiji potopila največja te- danja potniška ladja Titanic. Z več kot 1500 človeškimi žrtvami je slo na dno morja 15 tisoč steklenic piva ležaka, pet koncertnih klavirjev, 34 zabojev s palicami za golf in obleka neke žrtve, ki je stala tedanjih 4350 dolarjev, kar je današnjih 62.292 dolarjev.

Sest od šestnajstih še živčih preživelih potni- kov Titanika je minuli teden povedalo svoje izkušnje na bostonski konvenciji zgodovinskega društva Titanic. Sest ostarelih je sedelo za veliko konferenčno mizo. Po njihovih obra- zih in oblacilih ni bilo mogoče ugotoviti, ali sodijo med potnike prvega ali tretjega razreda. Tovrstno vprašanje je umestno, saj je bilo namreč med ženskami in otroci iz prvega ra- zreda rešenih kar 97 odstotkov oseb, med tistimi, ki so potovali v tretjem razredu, pa le 42 odstotkov.

Amerika seveda nima samo šestnajst preži- velih s Titanika. V bistvu je vsa celina poseja- na z duhovnimi dediči potopljene čezoceanke, z ljudmi, ki iz globin proti površju vlečejo svoje sanje in potopljena bogastva in jih po- skušajo objaviti in oživiti.

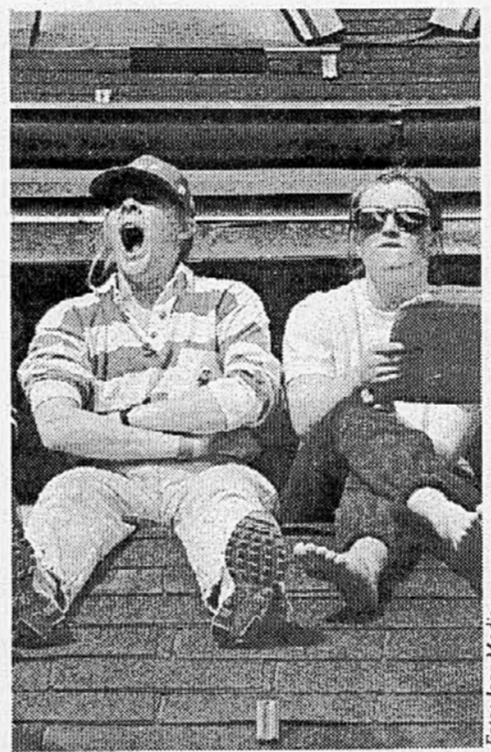
Nekaterim to uspe. Na prilečno bogastvo seveda takoj udarijo trade mark usrešitlive ameriškega sna. Uspelo je na primer Samu Waltonu, najbogatejšemu Američanu, ki je prejšnji teden pri 74 letih umrl zaradi kostne- ga raka. V svoji 52-letni poslovni karieri, v kateri je ustanovil verigo samopostrežnic Wal-Mart, je možak, ki je bil zadnjih sedem let na vrhu lestvice najbogatejših Američanov. Revija Forbes, ki vsako leto dela lestvico 400 najbogatejših Američanov, ugotavlja, da je bil Sam »nežak« 22 milijard dolarjev. Revija je pri računanju pokojnikovega premoženja nedvomno zelo natančna, kajti ko je Sam Wal- tona pred desetimi leti ustvila »samo« na 19,

mesto, se je bogataš razhudil in zagrozil, da bo »suredništvo brnil in rit, ker tako trapasto sestavlja« lestvico. Revija je to pripombo promno objavila.

Toda Sam Walton, ki je imel več milijard kot pa pokojna Jugoslavija dolga, je zdaj šel za Titanikom.

Če hočeš biti predsednik, pozabi na sek:

Pokojni bogataš je bil iz države Arkansas, na katero je očtno plusnulo večiko vode, ki jo je odrinil potopljeni Titanic, saj prihajajo iz te južnjaške države podjeteži vseh vrst. Med njimi je trenutno najbolj na očeh človek, ki utesne biti jutri predsednik ZDA – 45-letni guverner te države Bill Clinton. Sam Walton je ljubil denar in prvo mesto na lestvici boga- tavev. Bill Clinton ljubi ženske, pardon (gospod Freud, prosim, pojditte počivat), oblast. Ko bi bil Clinton dosleden pri uresničevanju svojih pubertetskih sanj o bivanju v Beli hiši, bi se bil moral malce dosledneje obnašati v »procesu adolescences«. Zakaj, za božjo vo- ljo, ni pravi čas pomisliti na predsedniško funkcijo, ko je kot študent na angelskem Ox- fordu potegnil prvi dim marihuane? »Saj nisem inhaliral, pa tudi všeč mi ni bilo,« je dne izjavil demokratiški predsedniški kandidat. Potegnil pa je le. »Ali ste skočili čez plot z Gennifer Flowers, guverner?« ga je vprašal novi- nar in z vprašanjem nakazal tesno povezanost sle po spolnosti in oblasti. »Rečem vam samo to, da je zgodba, ki jo pripoveduje ta gospodič- na, neresnična,« je odgovoril Bill Clinton. »Tak odgovor, po katerem človek še vedno ne ve, ali je Bill spal z Gennifer ali ne, mu je zagotovo svetovala žena Hillary, ki je zdela najboljša odvnetica v ZDA. Sicer pa: blagor Clintonovemu tekmeču Jerryju Brownu, ki je študiral za jezuita in je zaradi celibata samski. Clinton je brzokone poskušal ugotoviti, ali je Brown kako drugače poskakoval samo na tej strani plota, vendar očino ni odkril ničesar, ker bi sicer tabloidni časopisi o tem že pisali.

Toda Clinton za zdaj še kar dobro stopa po mnskem polju spolnosti. Mlad je in zdi se, da Amerika mlajšim raje odpuša spolne pregre- he kot pa starejšim. Spomnimo se samo Ken- nedija in Kennedyjev. Sicer pa bo to vpraš- nje v prihodnje odveč, saj so zvedavi anketarji, ki so nedavno hodili po etlinih ameriških univerzah, ugotovili, da so se tisti mladeniči in mladenke, ki so si že v nežni mladosti postavi- li za cilj naslov Bele hiše na aveniji Pennsil- vania v Washingtonu, hitro in marsičesa nauči- li iz skandalov. Fantje, ki hočejo biti predsed- nici ZDA, že zdaj iz previdnosti ne hodijo na

zmenke in še tudi ne kobacajo na zadnje sedeže avtomobilov in objem enočnic. Jok. Vse to le lahko čez deset ali dvajset let lupne kot Clintona. In, adijo, Bela hiša in washing- tonska kariera. Podobno je z ambicioznimi dekleti, ki svojo krepost hranijo edino in izk- ljučno za zakonsko posteljo in za trenuek, ko bo treba stisniti zobe, zapreti oči, pomisliti na boga in mati domovino, ki potrebuje sinove in heere, rojene v zakonski ljubezni, izključno v njej.

Oblast in bicikel

Funkcionalna povezanost denarja in spolno- sti, pogoltnost in poltenosti, denarja in politi- ke, sle po seksu in oblasti, greha z grehom, je v ameriškem življenju več kot očina. Ni čudno, če so se gospodje Freud, Adler, Jung – in še kdo iz družine velikih poznavalcev luken in učinkovin v nevidnem duhovnem mehu člove- kove notranjosti – z zadovoljstvom dvignili s svojih večnih pogradov in zakoračili preverjat svoje teorije v množice primerkov.

Oblast je za politika nekaj takšnega, kot je nezaklenjen bicikel za tatu. Če se ameriški politiki po naključju ne obmetavajo z zgodba- mi o naglici skoča iz omanega objemanja v postelji v najbližjo omaro, potem si začno drug drugemu servirati gmotne privilegije. V temu ameriški politiki niso seveda prav nič drugačni od politikov drugod po svetu, to je gotovo. Toda v deželi prvega ustavnega amandmaja, ki govori o svobodi tiska – ta svoboda pa je kot krogljnič ležaj namazana z mazivom trženja in dobička – se takšne zadeve praviloma hitreje objavijo in zato tudi močneje udarijo.

Poglejmo.

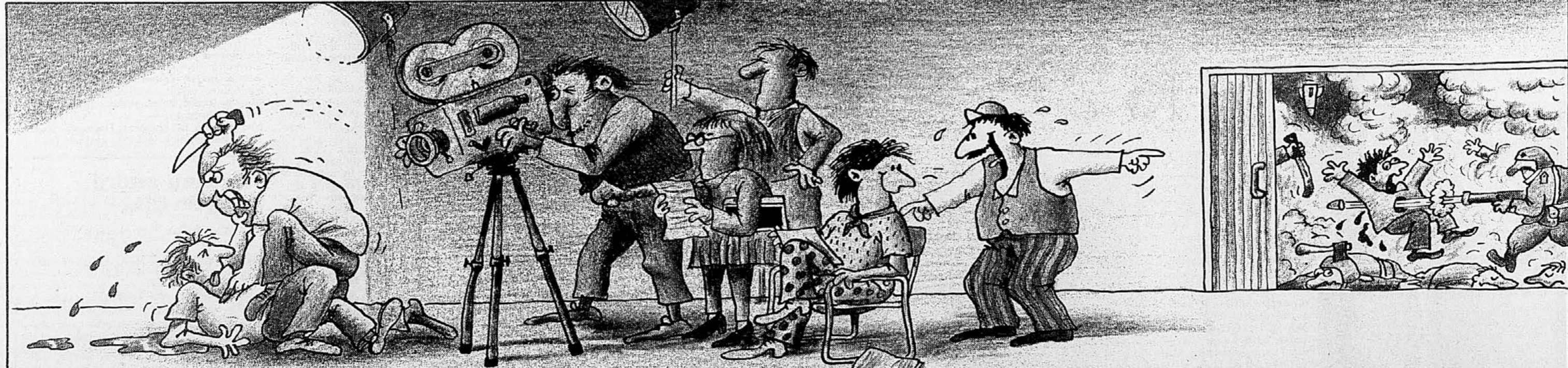
Ko je predsednik Bush prejšnji teden obiskal Philadelphijo, je pustil svoj predsedniški jum- bo jet v Washingtonu in v mesto prilitel v manjšem in manj razkošnem vojaškem le- talu C-20 (če bi uporabili primerjavo s Titani-

kom, bi rekli, da se je iz prvega preselil v tretji razred). Gospodje, ki v Beli hiši skrbijo za stike z javnostjo, so novinarskim slom takoj sporočili, da je gospod predsednik s tem privaroval 20 tisoč dolarjev denarja davkplače- valcev. Bush je tudi poskrbel, da sta ga na poti namesto običajne množice sodelavcev spreml- jala le dva višja asistenta. Bush je to storil zato, da bi pokazal, koliko boljši je od demok- ratskih satrapov v kongresu, ki imajo že desetletja na razpolago razne privilegije (od zastojni kopeli in savne do popustov pri pisar- niških potrebščinah in znamkah), povrhi tega pa vnovčujejo nepokrite čeke. Bush se je moral zavarovati tudi pred puritanskim teksuškim biljonarjem Rossom Perotom, ki najavlja, da se bo vključil v predvolitni boj kot konkurent Bushu. Predsednik seveda ne more prikri- ti nekaj prednosti, ki jih ponuja življenje v Beli hiši: za njegovo zgodnjo blaginjo vedno skrbi pet kuharjev, ki so vsak hip pripravljeni nare- diti ali hamburger ali pa državnika večerjo. Na vsak mig zakoncev Bush čaka še dodatnih 91 oseb – od paža do čvelečarja – ki poskr- bijo za vse, kar prvemu človeku in prvi dami ZDA pade (pametnega) na pamet. V okviru Bele hiše je tudi brezplačna klinika. In ce kaj, to zagotovo vzbuja največ zavistij, saj je zdrav- ljenje v Ameriki največji izdatek in luksuz. V okrepčevalnici in obedovalnici Bele hiše lahko osebe je in pije po cenah, ki so nepri- merno nižje od tistih cen na drugi strani avenije, ki teče mimo Bele hiše. Operativni proračun za predsednikovo rezidenco znaša 7,2 milijona dolarjev. Bela hiša ima plavalni bazen, kinematograf in teniška igrišča... Navzlic temu, da ima Bush 200 tisoč dolarjev plače na leto plus 50 tisoč dolarjev za represen- tanco, praktično nikoli ne nosi denarja s seboj. Vedno so pri roki pomočniki, ki skočijo kot blisk in poravnajo račun. Bushu v prid je treba sicer povedati, da pogosto poskuša placati svoj obed ali kak drug izdatek, toda običajno ga, za zlonka, vedno prehitijo kdo iz spremisa in poravna račun. Včasih predsednik na plačilo preprosto pozabi, ker se je – kot pravijo – odvaldi plačevati.

Ko so razkrlili afero z nepokritimi čeki, ki so jih poslanci vnovčevali v intern Banki na kongresnem griču, se je odprla Pandorina skrinja, iz nje pa se iz dneva v dan kotaljajo nove in nove pregrehe. Kar seveda potrjuje teorije sta- rih mojstrov človekove duše.

Mitja Meršol

Marko Kočvar

MARKO